

УДК 37.091:796.035-055.62

DOI: 10.30838/J.BPSACEA.2312.250423.84.935

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДІТЕЙ 5–12 РОКІВ НА БАЗІ ЗВО ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ

СОЛОГУБОВА С. В.^{1*}, канд. фіз. вих., доц.,

ШИЯН В. М.², канд. фіз. вих., доц.,

ШИЯН О. В.³, канд. фіз. вих., доц.,

МАРУСИЧ О. Г.⁴, канд. фіз. вих., доц.,

КАПЛЕНКО Д. Д.⁵, студ.

^{1*} Кафедра фізичного виховання та спорту, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, вул. Архітектора Олега Петрова, 24-а, 49005, Дніпро, Україна, тел. +38 (066) 782-90-69, e-mail: sologubovasv@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0374-1686

² Кафедра фізичного виховання та спорту, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, вул. Архітектора Олега Петрова, 24-а, 49005, Дніпро, Україна, тел. +38 (095) 408-26-17, e-mail: dimashvn@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9438-3270

³ Кафедра фізичного виховання та спорту, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, вул. Архітектора Олега Петрова, 24-а, 49005, Дніпро, Україна, тел. +38 (095) 563-59-91, e-mail: shivan.olga@pdaba.edu.ua, ORCID ID: 0000-0002-9989-2939

⁴ Кафедра фізичного виховання та спорту, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, вул. Архітектора Олега Петрова, 24-а, 49005, Дніпро, Україна, тел. +38 (066) 519-27-65, e-mail: el.lahno84@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1290-6873

⁵ Архітектурний факультет, четвертий курс, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, вул. Архітектора Олега Петрова, 24-а, 49005, Дніпро, Україна, тел.: +38 (095) 684-70-17, e-mail: g1rk1na89@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6034-9373

Анотація. Постановка проблеми. З початку 2020 року майже всі державні заклади освіти в м. Дніпро діють дистанційно, а гуртки та спортивні секції не працюють. З приводу постійної загрози авіаударів діти Дніпра майже не відвідують парки та спортивні майданчики, не бувають на природі. Усе це негативно відбивається на їх фізичному та психоемоційному стані. **Мета статті** – дослідити особливості організації навчально-оздоровчого середовища для дітей 5–12 років на базі закладу вищої освіти технічного профілю в умовах воєнного стану. **Аналіз наукових публікацій** підтвердив можливість організації навчально-оздоровчого процесу на базі закладу вищої освіти під час бойових дій в країні за умов дотримання усіх вимог безпеки. **Організація дослідження** – дітей співробітників ПДАБА та внутрішньо переміщених осіб віком 5–12 років, що виявили бажання відвідувати навчально-оздоровчі курси (60 осіб), розподілено на три вікові підгрупи: 5–6 років (15 осіб), 7–9 років (20 осіб) та 10–12 років (25 осіб); в кожній підгрупі навчально-оздоровчі заняття проводились з 9-ї до 16-ї години з понеділка по п'ятницю впродовж двох календарних місяців (червень – липень 2023 р.) під керівництвом досвідчених педагогів (обраних зі штату науково-педагогічних працівників ПДАБА та волонтерів), з урахуванням вікових особливостей дітей, та включали: творчий, лінгвістичний, загальноосвітній, пізнавальний, музичний, танцювальний, психологічний, комунікативний та спортивний компоненти. **Висновки.** 1. В основу розроблення програми навчально-оздоровчих занять для дітей 5–12 років лягли найбільш ефективні засоби зменшення стресу та поліпшення психоемоційного стану в умовах війни, вікові особливості дітей, кадровий склад науково-педагогічних працівників та можливості матеріально-технічної бази ПДАБА. 2. За результатами опитування слухачів (проведеного за допомогою додатка Microsoft Forms в кінці курсів) констатовано загальну задоволеність респондентів програмою навчально-оздоровчих занять та якістю освітнього процесу, а також зафіксовано бажання дітей продовжувати заняття в окремих секціях та гуртках. 3. Проведені дослідження підтвердили ефективність навчально-оздоровчих занять, організованих на базі закладу вищої освіти технічного профілю в умовах воєнного стану та спрямованих на поліпшення фізичного та психоемоційного стану дітей 5–12 років, а також сприяли створенню дитячих секцій та гуртків на базі ПДАБА, які продовжили свою роботу після закінчення курсів за умов дотримання усіх вимог безпеки.

Ключові слова: навчально-оздоровче середовище; навчально-оздоровчі заняття; літній табір; воєнний стан; молодший шкільний вік

ORGANIZATION OF EDUCATIONAL AND HEALTH-IMPROVING SURROUNDINGS FOR CHILDREN 5–12 YEARS OLD ON THE BASE OF A TECHNICAL PROFILE HIGHER EDUCATION INSTITUTION

SOLOHUBOVA S.V.^{1*}, *Cand. Sc. (Phys. Ed.), Assoc. Prof.*,
SHYYAN V.M.², *Cand. Sc. (Phys. Ed.), Assoc. Prof.*,
SHYYAN O.V.³, *Cand. Sc. (Phys. Ed.), Assoc. Prof.*,
MARUSYCH O.G.⁴, *Cand. Sc. (Phys. Ed.), Assoc. Prof.*,
KAPLENKO D.D.⁵, *Stud.*

^{1*} Department of Physical Education and Sports, Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, 24-a, Architect Oleh Petrov St., Dnipro, 49005, Ukraine, tel. +38 (066) 782-90-69, e-mail: sologubovasv@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0374-1686

² Department of Physical Education and Sports, Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, 24-a, Architect Oleh Petrov St., Dnipro, 49005, Ukraine, tel.+38 (095) 408-26-17, e-mail: dimashvn@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9438-3270

³ Department of Physical Education and Sports, Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, 24-a, Architect Oleh Petrov St., Dnipro, 49005, Ukraine, tel. +38 (095) 563-59-91, e-mail: shivan.olga@pdaba.edu.ua, ORCID ID: 0000-0002-9989-2939

⁴ Department of Physical Education and Sports, Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, 24-a, Architect Oleh Petrov St., Dnipro, 49005, Ukraine, tel. +38 (066) 519-27-65, e-mail: el.lahno84@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1290-6873

⁵ Faculty of Architecture, fourth year, Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, 24-a, Architect Oleh Petrov St., Dnipro, 49005, Ukraine, tel. +38 (095) 684-70-17, e-mail: g_lrk1na89@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6034-9373

Abstract. Problem statement. Since the beginning of 2020, almost all state educational institutions in the city of Dnipro work remotely, and clubs and sports sections do not work. Due to the constant threat of air strikes, the children of Dnipro hardly visit parks and sports grounds, and do not spend time outdoors. All this has a negative impact on their physical and psycho-emotional state. **The purpose of the article:** to investigate the organization's peculiarities of educational and health-improving surroundings for children of 5–12 years old on the base of a technical profile higher education institution under martial law. The analysis of scientific publications confirmed the possibility of organizing educational and health-improving process on the base of a higher education institution during hostilities in the country, while complying with all safety requirements. **Organization of the study:** children of PSACEA employees and internally displaced persons aged 5–12, who who wished to attend the educational and health-improving courses (60 people), were divided into 3 age groups: 5–6 years (15 people), 7–9 years (20 people) and 10–12 years old (25 people). In each subgroup, educational and health-improving classes were held from 9:00 a.m. to 4:00 p.m. from Monday to Friday for 2 calendar months (June – July 2023) under the guidance of experienced teachers (recruited from the staff of scientific and pedagogical staff of PSACEA and volunteers), taking into account age characteristics of children and included: creative, linguistic, general educational, cognitive, musical, dance, psychological, communicative and sports components. **Conclusions:** 1. The most effective means of reducing stress and improving the psycho-emotional state in the war's conditions, the age characteristics of children, the staff of scientific and pedagogical workers and the possibilities of the material and technical base of PSACEA were the basis of the development of the program for educational and health-improving activities for children aged 5–12 years. 2. According to the results of the student survey (conducted using the Microsoft Forms application at the end of the courses), the satisfaction of the respondents with the program of educational and health-improving classes and the quality of the educational process is ascertained. Children's willingness to continue classes in separate sections and groups is recorded 3. The conducted research confirmed the effectiveness of educational and health-improving classes organized on the basis of a technical profile higher education institution under martial law and aimed at improving the physical and psycho-emotional state of children aged 5–12, and also contributed to the creation of children's sections and circles on the basis of PSACEA, which continued their work after completing the courses, while complying with all safety requirements.

Keywords: *educational and health-improving surroundings; educational and health-improving activities; summer camp; martial law; junior school age*

Постановка проблеми. Останніми роками шкільна освіта в Україні переживає свої найскладніші часи: з початку 2020 року майже всі державні заклади середньої освіти в м. Дніпро працюють дистанційно: спочатку

це було пов'язано із загрозою поширення пандемії COVID-19, а з 24 лютого 2022 року – з повномасштабним військовим вторгненням в Україну. Окрім того, заради безпеки у школах та позашкільних закладах майже не

працюють гуртки та спортивні секції (за винятком збірних за видами спорту для професійних спортсменів). При цьому ціни на послуги аналогічних закладів, що перебувають у приватній власності та продовжують працювати, доступні далеко не для всіх батьків та легко можуть сягати заробітної плати викладача або іншого робітника, що в час тотальної інфляції робить їх недосяжними для більшості сімей нашого міста.

Сильніш за усіх від цього страждають діти шкільного віку, батьки яких не мають можливості вивезти їх за кордон, оскільки вимушені працювати в Україні. Працюючим батькам доводиться або брати дитину з собою на роботу (оскільки її нема з ким залишити вдома), або, навпаки, заради неї працювати віддалено (вдома), при цьому все одно не маючи можливості приділяти їй повноцінну увагу, так необхідну для її психічного та фізичного розвитку. В обох варіантах більшу частину часу дитина залишається наодинці з собою та гаджетами (телефоном, телевізором, комп'ютером, тощо).

Через постійну загрозу авіаударів діти майже не відвідують парки та спортивні майданчики, не бувають на природі. Необхідність перебування у бомбосховищах руйнує режим дня та негативно відбивається на їх фізичному та психоемоційному стані. Нажаль досі не можна відповісти на запитання: «Коли це все закінчиться?» і коли діти Дніпра зможуть повернутися до звичайних умов життя та навчання.

Саме тому організація доступного навчально-оздоровчого середовища, що здатне забезпечити умови для соціалізації, а також психічного та фізичного розвитку дітей, постає актуальною проблемою сьогодення.

Аналіз публікацій. Під час дослідження наукових джерел за даною проблематикою основна увага приділялась особливостям формування навчально-оздоровчого середовища для дітей та організації освітнього процесу в умовах війни.

Повномасштабне вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року, як і пандемія

коронавірусної інфекції 2019 року, створило надзвичайну ситуацію для всіх верств населення нашої країни, тому жоден з учасників освітнього процесу в будь-якій точці України не почуватися в безпеці [5].

А. Коломієць, Є. Громов, О. Жовнич, Д. Коломієць та Є. Івашкевич (2022) в цій складній ситуації наполягають на необхідності запозичення досвіду європейських країн, які в недалекому минулому були змушені організувати освітній процес в умовах воєнного стану, або поруч із бойовими діями – Албанії, Боснії і Герцеговини, Македонії, Сербії, Словенії, Хорватії, Ізраїлю тощо [5].

Як демонструє досвід Ізраїлю та інших країн, війна не є перешкодою для проведення навчально-освітнього процесу, але вона вимагає його повної трансформації, спрямованої на посилення безпеки. В умовах війни педагоги та вихованці повинні чітко розуміти правила поведінки та реагування на надзвичайні ситуації [2].

На думку О. А. Дурмазоглу (2022), Україна потребує створення власної системи безпеки, спираючись на особисті ресурси, при цьому усі заклади системи освіти мають пройти перевірку на наявність споруд безпеки [2].

За дослідженнями А. Коломієць зі співавторами (2022), упевненість та спокій учасників освітнього процесу ґрунтуються на знаннях правил поведінки під час тривоги, у сховищах, на незнайомій місцевості та в умовах різних надзвичайних ситуацій воєнного характеру. Автори підкреслюють значну роль педагога у підготовці шкільної молоді до життя в складних умовах надзвичайних ситуацій, зокрема, й під час воєнного стану [5].

За дослідженнями провідних науковців, в умовах воєнного стану педагогам потрібно формувати екстремальні компетентності та культуру безпечної поведінки в умовах надзвичайних ситуацій [1; 2; 5].

На думку О. А. Дурмазоглу (2022), на ефективність безпекової поведінки в надзвичайних ситуаціях позитивно впливає долучення військових до проведення навчальних тренінгів [2].

До навичок, які необхідні педагогам для підтримки освітнього процесу в надзвичайних умовах, можна віднести: критичне мислення, саморегуляцію, сугестивний вплив, лідерські якості, емпатію, здатність до оцінювання ризиків та загроз в умовах екстремальних ситуацій, самоконтроль, безконфліктну комунікацію, а також навички психологічної та екстреної домедичної допомоги [5].

За дослідженнями О. В. Гнатюк (2022), під час війни педагог повинен говорити тихо, без шумових ефектів, а також постійно спостерігати за психоемоційним станом учнів, та, за необхідності, підключати психолога для подальшої корекції ситуації. Окрім того, він повинен передбачити створення ситуацій та умов для неформального спілкування дітей з батьками у позанавчальний час задля встановлення більш близьких комунікацій між ними [1].

Для подолання страху (тривоги) О. Є. Ображей (2020) рекомендує застосовувати дихальні вправи та відволікання, а для підтримки активності – ігровий метод [7]. На думку С. Р. Замрозевич-Шадриної (2022), саме рухливі ігри мають високий освітньо-виховний та оздоровчий потенціал. Автор переконана, що, використовуючи рухливі ігри, педагог повинен пам'ятати, що об'єктивна оцінка поведінки дитини під час гри важлива для виховання позитивних моральних та вольових якостей. За дослідженням автора, чітко аргументоване ставлення до вчинків вихованця запобігає негативним проявам у його поведінці, а також знижує занадто емоційну збудженість та виключає бажання отримувати перемогу нечесно [3].

Як відомо, один із найбільш ефективних засобів боротьби зі стресом – це плавання. О. Є. Ображей (2020) доводить ефективність прискореного навчання плаванню школярів в умовах літнього оздоровчого табору та обґрунтовує застосування ігор під час прискореного навчання плаванню з урахуванням психоемоційного стану дітей, а також необхідність створення «ситуації успіху» як суб'єктивного психічного стану

задоволення результатом власної діяльності. Автор також рекомендує застосовувати ігри на всіх етапах навчання плаванню: починаючи з освоєння водного середовища та занурення у воду з головою, і закінчуючи ковзанням по воді; опануванням роботи ніг та рук, а також навчанням плаванню в повній координації [7].

Як засоби, спрямовані на зменшення емоційної напруги, Л. І. Себало та І. В. Рашковська (2022) рекомендують застосовувати арт-терапію, заземлення та дихальні практики [8].

В дослідженнях Л. І. Себало та І. В. Рашковської, присвячених упровадженню здоров'язбережувальних технологій в освітній процес та його ефективній організації під час війни з дотриманням правил здоров'язбереження та оздоровлення, проаналізовано причини погіршення стану здоров'я учнів, пов'язані з війною [8].

В. С. Молотильнікова та О. П. Алдабаєва (2022) підкреслюють, що фізкультурно-оздоровча діяльність сприяє «раціональному використанню рухової активності як фактора зміцнення здоров'я», а також оптимізації фізичного стану, підтримці високої працездатності, набуттю та удосконаленню рухового досвіду та розвитку фізичних якостей [6].

Л. О. Ілляшенко та О. Л. Богініч (2020) підкреслюють важливість збереження фізичного та психічного здоров'я людини під час війни [4]. Вони вважають, що оздоровчі технології краще всього реалізовувати під час рефлексії, фізкультхвилинки, гри або у позанавчальній діяльності [4]. Окрім того, на думку В. С. Молотильнікової та О. П. Алдабаєвої (2022), модернізація системи освіти полягає у втіленні інтерактивних технологій у навчально-виховний процес [6].

В. Чернецька та М. В. Гриньова (2020) вважають, що вирішення виховних питань у дитячих об'єднаннях обов'язково має спиратися на віковий підхід. За дослідженнями авторів, для реалізації ефективного навчально-виховного процесу не достатньо лише зацікавленості педагога, його любові до дітей або індивідуального

підходу до кожної дитини. На думку авторів, жоден із цих засобів не працюватиме без урахування вікових характеристик вихованця [10].

Дошкільний вік – важливий період фізичного розвитку та формування рухових функцій і становлення особистості людини, для якої характерна низька опірність несприятливому впливу навколишнього середовища. Молодший шкільний вік характеризується розвитком важливих психічних процесів: сприйняття, мислення, мови, уваги та пам'яті. В цьому віці відбувається поступовий перехід від ігрової діяльності до навчання, а також активний розвиток та формування творчих здібностей: музичних, конструктивно-технічних та художніх [9].

Підлітковий період сенситивний для розвитку потреб, пов'язаних із спрямованістю особистості та оформленням ідеалів. У цьому віці формується самооцінка та з'являється потреба пізнавати себе [9]. В. Чернецька та М. В. Гриньова (2020) вважають підлітковий вік найважчим періодом як для дитини, так і для вихователів, оскільки дитина в цьому віці є «психічно не сформованою і не готовою до дорослого життя дорослою особою» [10].

У ході аналізу наукових публікацій за даною проблематикою з'ясовано можливість організації навчально-оздоровчого процесу під час бойових дій в країні на базі *закладу вищої освіти* (ЗВО) за умови дотримання усіх вимог безпеки та розглянуто найбільш ефективні засоби зменшення стресу та поліпшення психоемоційного стану дітей в умовах війни.

Мета статті – дослідити особливості організації навчально-оздоровчого середовища для дітей 5–12 років на базі закладу вищої освіти технічного профілю в умовах воєнного стану.

Завдання.

1. Дослідити особливості організації навчально-оздоровчого середовища для дітей в умовах воєнного стану в спеціальній науковій літературі.

2. Обґрунтувати зміст та розробити програму навчально-оздоровчих занять для

дітей шкільного та дошкільного віку на базі закладу вищої освіти технічного профілю.

3. Організувати навчально-оздоровчі курси для дітей 5–12+ років на базі закладу вищої освіти технічного профілю під час війни.

4. Проаналізувати досвід організації навчально-оздоровчого середовища для дітей шкільного та дошкільного віку на базі закладу вищої освіти технічного профілю в умовах воєнного стану.

Виклад матеріалу. Програму навчально-оздоровчих занять розроблено на підставі найбільш ефективних засобів, спрямованих на зменшення стресу та поліпшення психоемоційного стану дітей в умовах війни з урахуванням вікових особливостей дітей, кадрового складу НПП та матеріально-технічної бази ПДАБА.

Вікові межі дітей, що були допущені до участі в експерименті, з одного боку, зумовлені відсутністю умов для утримання дітей молодше 5 років у будівлі ЗВО, а з іншого – обмеженою кількістю місць у навчальних групах та неможливістю залишати дітей молодше 12 років без постійного нагляду дорослих (за законодавством: дітей старших 12 років вже можна залишати без нагляду, тобто життєвої необхідності бути на курсах вони вже не мали).

За основу розподілу дітей на підгрупи за віковою ознакою було визначено вікові періоди, що відображають анатомо-фізіологічні особливості організму та умови життя, виховання та навчання (табл. 1).

Таким чином, дітей співробітників ПДАБА та *внутрішньо переміщених осіб* (ВПО) віком 5–12 років, що виявили бажання відвідувати навчально-оздоровчі курси (60 осіб), було розподілено на три вікові підгрупи: молодшу (15 осіб), середню (20 осіб) та старшу (25 осіб). У кожній групі навчально-оздоровчі заняття проводились з 9-ї до 16-ї години з понеділка по п'ятницю впродовж двох календарних місяців: з початку червня по кінець липня 2023 року. Навчально-оздоровчі заняття проводились під керівництвом досвідчених педагогів, обраних зі штату НПП ПДАБА та

волонтерів, з урахуванням вікових особливостей дітей, та включали: творчий, лінгвістичний, загальноосвітній, пізнавальний, музичний, танцювальний, психологічний, комунікативний та спортивний компоненти (табл. 2).

Таблиця 1

Розподіл дітей за групами залежно від віку

Віковий період	Віковий діапазон	Назва підгрупи	Вік дітей	Кількість дітей у групі
Дошкільний вік	3–6 років	молодша	5–6 років	15 осіб
Молодший шкільний вік	від 7 до 10 років	середня	7–9 років	20 осіб
Середній шкільний вік	від 10 років до 14	старша	10–12+ років	25 осіб

Таблиця 2

Порівняння засобів навчально-оздоровчого процесу, підібраних залежно від вікових особливостей та потреб дітей в умовах воєнного стану

Компоненти занять	Засоби навчально-оздоровчого процесу		
	молодша група (4–6 років)	середня група (7–9 років)	старша група (10–12+)
Творчий	Малювання. Ліплення. Лего-конструювання	Образотворче мистецтво. Петриківський розпис. Лялька-мотанка. Аплікація	Академічний малюнок. Петриківський розпис. Лялька-мотанка. Основи комп'ютерного дизайну
Лінгвістичний	Англійська та французька мови в ігровій формі	Англійська та французька мови (ази вивчення)	Англійська та французька мови у спілкуванні та творчості
Загальноосвітній	Підготовка до школи. Світ казок	Рідна мова. Читання вголос	Опанування азів інженерних спеціальностей. Профорієнтаційна робота
Пізнавальний	Світ навколо тебе. Експерсії до цікавих місць м. Дніпро та різних підрозділів академії	Експерсії до цікавих місць м. Дніпро та різних підрозділів академії. Світ професії	Мій дім – жива планета. Експерсії до цікавих місць м. Дніпро та різних підрозділів академії
Спортивний	Бєбі-фітнес. Акробатика. Плавання. Розвивальні заняття із застосуванням психомоторних технік	Рухливі та спортивні ігри (рис. 1), акробатика. Загальна фізична підготовка. Плавання (рис. 2)	Плавання. Акробатика. Спортивні ігри. Фітнес, йога (рис. 4)
Танцювальний	Танці як елемент гри (рис. 3)	Танці та хореографія	Класичні та сучасні танці
Музичний	Музика (рис. 5)	Співи	Ансамбль народної та сучасної пісні
Психологічний	Арт-терапія з урахуванням вікових особливостей	Арт-терапія з урахуванням вікових особливостей	Арт-терапія з урахуванням вікових особливостей, Медитація
Комунікативний	Настільні, рольові та рухливі ігри	Театральна година, настільні ігри та залучення дітей до суспільного життя академії	Театральна година, залучення дітей до суспільного життя академії та волонтерського руху

Рис. 1. Опанування навичок гри в баскетбол середньою групою

Окрім навчально-оздоровчих занять слухачів курсів залучали до екскурсій по м. Дніпро та до різних підрозділів академії, а також до суспільного життя та, залежно від вікових можливостей, волонтерського руху.

Рис. 2. Школа плавання в середній групі

У роботі зі слухачами курсів задіяно ННП кафедр Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій ПДАБА, працівників профкому, підготовчого відділення та відділу підвищення кваліфікації, приймальної комісії, музею ПДАБА та бібліотеки, а також багато інших працівників ПДАБА та волонтерів, які пройшли детальний інструктаж із техніки безпеки в умовах війни.

Рис. 3. Танці як елемент гри в молодшій групі

Окрім викладачів, що безпосередньо проводили заняття, до роботи з дітьми

залучено вихователів, які відповідали за переміщення між навчальними базами та за безпеку дітей в підгрупах упродовж дня.

Наприкінці навчально-оздоровчих курсів за допомогою додатка Microsoft Forms серед слухачів курсів проведено опитування, під час якого дітям було запропоновано визначити:

- найбільш цікаві, корисні, складні або прості заняття в кожній віковій підгрупі;
- заняття, які діти хотіли б продовжувати відвідувати після завершення курсів;
- види діяльності, що, на думку слухачів, озброїли їх найбільш корисними навичками.

Також з'ясували причини індивідуального несприйняття деяких видів діяльності.

Рис. 4. Заняття з фітнес-йоги в старшій групі

Рис. 5. Музичне заняття в умовах бомбосховища у молодшій групі

Рис. 6. Заключне фото слухачів навчально-оздоровчих курсів разом із батьками та педагогами

Висновки

1. Аналіз наукових публікацій за даною проблематикою підтвердив можливість організації навчально-оздоровчого процесу на базі ЗВО під час бойових дій у країні за умов дотримання усіх вимог безпеки.

2. В основу розроблення програми навчально-оздоровчих занять для дітей 5–12 років лягли найбільш ефективні засоби зменшення стресу та поліпшення психоемоційного стану в умовах війни, вікові особливості дітей, кадровий склад НПП та можливості матеріально-технічної бази ПДАБА (під час повітряної тривоги заняття проводились тільки в бомбосховищі).

3. У ході експерименту дітей співробітників ПДАБА та вимушено

До цікавих видів діяльності, які не були представлені серед навчально-оздоровчих занять у червні – липні 2023 року, більшість слухачів віднесла: шахи, східні єдиноборства, німецьку мову та риторику. Отримана в ході опитування інформація буде використана для удосконалення навчально-оздоровчих курсів у майбутньому.

Наприкінці курсів слухачі під керівництвом педагогів та волонтерів підготували концерт, що складався із показових виступів з демонстрацією навичок, набутих під час навчання на курсах, на який запросили гостей та батьків, а також організували виставку дитячих малюнків та витворів дитячої творчості (рис. 6).

переміщених осіб віком 5–12 років (60 осіб), що виявили бажання відвідувати навчально-оздоровчі курси, розподілено на три вікові підгрупи: молодшу (15 осіб), середню (20 осіб) та старшу (25 осіб).

4. В кожній підгрупі навчально-оздоровчі заняття проводились упродовж двох календарних місяців (червень–липень 2023 року) під керівництвом досвідчених педагогів (обраних зі штату НПП ПДАБА та волонтерів) з урахуванням вікових особливостей дітей та включали: творчий, лінгвістичний, загальноосвітній, пізнавальний, музичний, танцювальний, психологічний, комунікативний та спортивний компоненти.

5. За результатами опитування слухачів (проведеного за допомогою додатка Microsoft Forms наприкінці курсів)

констатовано загальну задоволеність респондентів програмою навчально-оздоровчих занять та якістю освітнього процесу, а також зафіксовано бажання дітей продовжувати заняття в окремих секціях та гуртках.

6. Проведені дослідження підтвердили ефективність навчально-оздоровчих занять,

організованих на базі ЗВО технічного профілю в умовах воєнного стану та спрямованих на покращення фізичного та психоемоційного стану дітей 5–12 років, а також сприяли створенню дитячих секцій та гуртків на базі ПДАБА, які б продовжили свою роботу після завершення курсів за умови дотримання усіх вимог безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гнатюк О. В. Психологічні особливості організації навчання молодших школярів в умовах воєнного стану. *Нова українська школа : психологічні проблеми*. 2022. № 7. С. 7–11.
2. Дурмазоглу О. А. Організація шкільного навчально-освітнього процесу у надзвичайній ситуації війни : досвід Ізраїлю. 2022. С. 60–63. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/38471>.
3. Замрозевич-Шадріна С. Р. Організаційні та методичні особливості проведення рухливих ігор з молодшими школярами. *Pedagogical sciences theoretical and science bases of actual tasks*. 2022. С. 392–395.
4. Ілляшенко Л. О. Богініч О. Л. Використання оздоровчих технологій як засобу гармонійного розвитку особистості молодшого школяра. *Розвиток особистості молодшого школяра : сучасні реалії та перспективи : матер. наук.-практ. інтернет-конф. мол. наук. та студ.* 2020. № 7. С. 123–125.
5. Коломієць А., Громов Є., Жовнич О., Коломієць Д., Івашкевич Є. Актуалізація навичок педагога, що необхідні для організації освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2022. С. 147–154.
6. Молотильнікова В. С. Алдабаєва О. П. Використання інноваційних технологій в організації фізкультурно-оздоровчої роботи у закладах загальної середньої освіти в умовах модернізації освіти. *Pedagogy multidisciplinary scientific notes. theory, history and practice*. 2022. С. 502–505.
7. Ображей О. Є. Технологія проектування прискореного навчання плаванню молодших школярів в умовах літніх оздоровчих таборів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2020. № 7. С. 140–145.
8. Себало Л. І., Рашковська І. В. Здоров'язберезувальні технології як складники оздоровлення учнів початкової школи під час воєнного стану : теоретичний аналіз. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова* 2022. № 87. С. 88–92.
9. Челноков О. В. Сологубова С. В., Капленко Д. Д. Удосконалення профорієнтаційної роботи за спеціальністю «Архітектура та містобудування». *Український журнал будівництва та архітектури*. 2021. № 5 (005). С. 105–113.
10. Чернецька В., Гриньова М. В. Врахування вікових особливостей підлітків в процесі організації виховної роботи в літніх оздоровчих таборах. *Біологічні, медичні та науково-педагогічні аспекти здоров'я людини : матер. Міжнар. наук.-практ. конф.* За заг. ред. проф. С. В. Пилипенка. Полтава : Астрія, 2020. С. 131–133.

REFERENCES

1. Hnatiuk O.V. *Psykhologichni osoblyvosti orhanizatsii navchannia molodshykh shkoliariv v umovakh voiennoho stanu* [Psychological features of the organization of education of younger schoolchildren in the conditions of martial law]. *Nova ukrainska shkola : psykhologichni problem* [New Ukrainian school : Psychological Problems]. 2022, no. 7, pp. 7–11. (in Ukrainian).
2. Durmazohlu O.A. *Orhanizatsiia shkilnoho navchalno-osvitnoho protsesu u nadzvychainii sytuatsii viini : dosvid Izrailiu* [Organization of the school educational process in an emergency situation of war : the experience of Israel]. [Elektronnyi resurs]. 2022, pp. 60–63. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/38471>. (in Ukrainian).
3. Zamrozevych-Shadrina S.R. *Orhanizatsiini ta metodychni osoblyvosti provedennia rukhlyvykh ihor z molodshymy shkoliaramy* [Organizational and methodical features of conducting mobile games with younger schoolchildren]. *Pedagogical sciences theoretical and science bases of actual tasks*. 2022, pp. 392–395. (in Ukrainian).
4. Illiashenko L.O. and Bohinich O.L. *Vykorystannia ozdorovchykh tekhnolohii yak zasobu harmoniinoho rozvytku osobystosti molodshoho shkoliara* [The use of health technologies as a means of harmonious personality development of a junior high school student]. *Rozvytok osobystosti molodshoho shkoliara: suchasni realii ta perspektyvy : materialy naukovo-praktychnoi internet-konferentsii molodykh naukovtsiv ta studentiv* [Personality Development of a Junior High School Student : Modern Realities and Prospects : materials of the scientific and practical Internet conference of young scientists and students]. 2020, no. 7, pp. 123–125. (in Ukrainian).
5. Kolomiets A., Hromov Ye., Zhovnych O., Kolomiets D. and Ivashkevych Ye. *Aktualizatsiia navychok pedahoha, shcho neobkhdni dlia orhanizatsii osvitnoho protsesu v umovakh nadzvychainykh sytuatsii* [Updating the teacher's skills,

which are necessary for the organization of the educational process in emergency situations]. *Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv : metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy* [Modern Information Technologies and Innovative Teaching Methods in the Training of Specialists : Methodology, Theory, Experience, Problems]. 2022, pp. 147–154. (in Ukrainian).

6. Molotynikova V.S. and Aldabaieva O.P. *Vykorystannia innovatsiinykh tekhnologii v orhanizatsii fizkulturno-ozdorovchoi roboty u zakladakh zahalnoi serednoi osvity v umovakh modernizatsii osvity* [The use of innovative technologies in the organization of physical culture and health work in institutions of general secondary education in the conditions of modernization of education]. *Pedagogy Multidisciplinary Scientific Notes : Theory, History and Practice*. 2022, pp. 502–505. (in Ukrainian).

7. Obrazhei O.Ye. *Tekhnolohiia proiektuvannia pryskorenoho navchannia plavanniu molodshykh shkolariv v umovakh litnikh ozdorovchykh taboriv* [Design technology for accelerated swimming training of younger schoolchildren in the conditions of summer health camps]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova* [Scientific Journal of the M.P. Drahomanov NPU]. 2020, no. 7, pp. 140–145. (in Ukrainian).

8. Sebalo L.I. and Rashkovska I.V. *Zdoroviazberezhuvalni tekhnologii yak skladnyky ozdorevlennia uchniv pochatkovoї shkoly pid chas voiennoho stanu : teoretychnyi analiz* [Health-saving technologies as components of primary school students' recovery during martial law : a theoretical analysis]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova* [Scientific journal of the M.P. Drahomanov NPU]. 2022, no. 87, pp. 88–92. (in Ukrainian).

9. Chelnokov O.V., Solohubova S.V. and Kaplenko D.D. *Udoskonalennia proforientatsiinoi roboty za spetsialnistiu "Arkhitektura ta mistobuduvannia"* [Improvement of career guidance work in the specialty "Architecture and urban planning"]. *Ukrainskyi zhurnal budivnytstva ta arkhitektury* [Ukrainian Journal of Construction and Architecture]. 2021, no. 5 (005), pp. 105–113. (in Ukrainian).

10. Chernetska V. and Hrynova M.V. *Vrakhuvannia vikovykh osoblyvostei pidlitkiv v protsesi orhanizatsii vykhovnoi roboty v litnikh ozdorovchykh taborakh. Biolohichni, medychni ta naukovo-pedahohichni aspekty zdorovia liudyny : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Taking into account the age characteristics of teenagers in the process of organizing educational work in summer health camps : materials of the intern. scient. and pract. conf.]. Under the general editorship of Prof. Pylypenko S.V. *Poltava : Astraia Publ.*, 2020, pp. 131–133. (in Ukrainian).

Надійшло до редакції: 06.03.2023.